

Stugudal.

Fot. L. Sivertsen.

TURISTTRAFIKKEN GJENNEM 60 ÅR UT FRA EN BONDES SYN

AV OLA STUGUDAL

Om turisttrafikken utover landsbygdene ikke nettop kan sies å være av nogen ny dato, så er den iallfall ikke eldre, enn, at den som er noget tilårs, godt kan minnes den i dens vorden, i dens barndom. For den som har bodd på et sted, der byfolk har vanket og tatt inn helt fra den tid, for over 60 år siden, da enkelte embedsmenn og kjøpmenn i byen begynte å sende sine gutter opover tilfjells i sommerferien og til nu da turisttrafikken er en folkeforeteelse, som så at si, står under organisasjonens tegn, er det interessant å følge dens utvikling frem gjennom årene. Det første spørsmål som da gjør sig gjeldende er: Har denne vekselvirkning mellom landsfolk og byfolk, som følge av turisttrafikken, satt noen merker efter sig kulturelt eller sosialt? Og i så tilfelle: Har den skjerpert motsetningsforholdene mellom landsfolk og byfolk, eller har den bragt disse til mere gjensidig forståelse?

Disse spørsmål skal jeg i det efterfølgende søke å besvare ut fra mitt syn. Og da jeg har hatt anledning til å følge denne bevegelse gjennom hele mitt liv, vover jeg å tro, at jeg ikke skal ta så meget feil. En annen sak er det, om jeg evner å gi bevegelsen den form, at den er forståelig for leseren.

Det første man begynte å merke av sommergjester heroppe i Tydal var som før nevnt for over 60 år siden, da enkelte av byens beste huse begynte å sende sine gutter opp i fjellbygden i sommerferien. Turister kan man neppe begynne å kalle disse; ti i henhold til høieste ordre hjemmefra, hadde de ikke engang lov til å komme til høifjellet, det aller høieste i den retning var å bli med gårdens folk til sæters. De hadde med sig skriftlig ordre til de steder de skulde ta inn med bønn om å skaffe dem det fornødne med mat og losji. Penger hadde de ikke fått med til å betale for sig, dette blev avgjort med faren siden. Det var stor stas med disse gutterne i den tid, jeg tror å huske at man stod med luen i hånden for dem. — Ja, for de var jo fra byen og var sønn av den eller den «høge herre». — Litt om senn begynte det å komme flere, flere og flere, mest ungdommer, men med større frihet, bedre utrustet, med mynt i lommen til å betale for sig, og når man det har, kan man jo også stille sine fordringer, vet vi. Disse fordringer kunde da mangen gang bli så store, at de ikke kunde tilfredsstilles, og det hendte da også, at både vert og vertinne fikk merke misnøien. Nu var navnet turister kommet i sving, men nu var det heller ikke fritt for, at dette å ta imot turister heller ikke var noget særlig stort glansnummer lenger. Man begynte å se på turistene som noget ørkesløst pakk, som ikke gjorde annet enn ugagn, ved å oversvømme bygdene i den travleste onnetid og hefte bort den arbeidende bonde, og at de skulde ha råd til et slikt liv, det vakte heller ikke så liten misundelse.

Å ligge til klokken 9—10 om morgenen, da bonden allerede hadde arbeidet i 4—5 timer, så ligge og sole sig midt på dagen og gå en tur på eftermiddagen for siden å bli oppe til midnatt og forstyrre søvnen for det arbeidende folk, det var noget som ikke passet inn i bondens leveregel, allerminst i slåttonnen. Det var da ikke fritt for, at det vanket både vrangvillige og ironiske svar fra bondens side i den tid, når bymannen kom og bad om en tje-

neste eller heftet bort med spørsmål der efter bondens mening var utillatelig dumme.

Jeg minnes fra min ungdom en episode, som illustrerer forholdet, som det var på den tid, ganske tydelig. En velvyrd bymann kom til en likeså velvyrd. bonde og bad om båtskyss over et vann. Dette var en søndags ettermiddag, så det manglet ikke på tid. «Nei, jeg skysser ikke slike folk som har så god tid til å gå rundt vatnet», var svaret. Og ikke nok med dette: Da bymannen bad om å bli vist gangstien over mandens jorder til en nabo, hvor han vilde høre om skyss, nektet bonden også dette, idet han bemerket: «Du som er så klok på alt anna, vet vel også hvor stien går». Det som var det mest bemerkelsesverdige ved dette og som slog mig så det festet sig i min erindring, var at vedkommende mann var i vide kretser kjent for sin hjelpsomhet og velgjørenhet. Men feilen var at bymannen optrådte litt forfinet og bydende til å begynne med. —

Det var i den tiden, dette. Noget lignende tror jeg ikke hender nu for tiden, ialfall ikke på disse kanter. Skillet er nu brutt. Bonde og bymann har lært hverandres tenkesett, livsvaner og livsvilkår bedre å kjenne. Gradsforskjellen i kulturnivået er blitt mere utvisket, idet den ene har tilegnet sig noget av det gode i den annens kultur.

En meget viktig faktor i nevnte retning mener jeg den organisasjonsmessige ledelse av turisttrafikken har vært. Her mener jeg Turistforeningens styre har hatt sin største, men kanskje også vanskeligste oppgave.

I denne forbindelse vil jeg tillate mig å nevne en mann, der står klarest i min erindring som den der i bygdene heromkring har slått de første sprekker i det skall som bonde og bymann hver for sig hadde innkapslet sig i likeoverfor hverandre, og det er hr. direktør *Carl Schulz*. Som formann i Trondhjems Turistforening var han meget ivrig for å få en bedre skikk på turistlivet her. Han elsket fjellet og fjellets folk som få andre, og han så også de skjevheter som måtte ryddes vekk for å få den rette hygge i samværet mellom bonde og turist. Han tok med sig ungdomsflokker tilfjells i den tid, visstnok helst av sine elever fra Latinskolen, og ve den som ikke opførte sig beskeden og høflig, men ve også den skyss-

kar, fører eller vert som var ublu eller treg! Han var ikke nådig til nogen av sidene, Schulz'en, når han merket noget slikt, men rett hadde han og rett gjorde han. Og målet — å få innarbeidet et mere forståelsesfullt forhold mellom fastboende og turist — blev omsider nådd.

Den viktigste faktor til utjevning av forholdet mellom bonde og bymann, er nu kanskje nutidens lettere adgang for landsens ungdom til å komme på videregående skole. Den forbedrede folkeskole har kanskje også gjort sitt. Trangen til opplysning og åndelig utdannelse i forskjellige retninger har vært meget stor hos landsungdommen i de siste 40 år, og efter endt skolegang har byen hatt bruk for dem. Det er en masse av landsens ungdom som i den siste mannsalder i byen er kommet sig op i meget gode sosiale stillinger. Disse har da selvfølgelig under påvirkning av byens innfødte tilegnet sig disses kultur, tenke- og handlemåte. Med andre ord — byen satte sitt merke på dem, så man i det rent yttre har vanskelig for å skille dem ut fra byens innfødte befolkning. Dette blev livets lov for dem. Men innerst inne på bunnen sat der igjen noget av det beste fra heimen — fra heimbygden. Og tar jeg ikke meget feil, så er kanskje byens egne blitt noget påvirket av dette, kanskje ikke så lite heller. Det mener jeg er den vekselvirkning som mest har bevirket, at landsfolk og byfolk kan møtes med så meget større forståelse nu enn for en mannsalder siden. Disse innflyttere til byen kommer så tilbake til landet, til heimbygden, i sommer- og påskeferien i følge med og blandet med fødte bymennesker; på den måte blir det ganske annerledes greit å komme til forståelse og sympatisere med hverandre. Det begynte efterhånden å gå helt op for landsfolk, hvor nødvendig det var for bymenneskene i ferien å komme på landet og tilfjells og få hvile for sine av byens larmende og jagende liv så slitte nerver.

Her faller det mig i tanken hvad en i Sylstraktene velkjent stockholmer sa til mig en gang: «Skulle jag inte fått komma upp i fjällen hvarje sommar, så ville jag alls inte levad nu». — Kanskje mange andre kunde si det samme?

Rent sosialt sett mener jeg, at turiststrømmen utover bygdene også er et gode av ikke liten verdi. På samme tid, som opholdet i fjell og skog gir byboerne sjelelig og legemlig styrke og helbred.

og er en betingelse for et sunt liv, så bringer det utover landet ikke så litet penger. Det er ikke småsummer byfolk legger tilbake på landsbygden i feriene. Det er da ialfall såpass, at vi landsfolk gjerne kan vise dem litt velvilje. Våre fjell sliter da ikke byfolket ut, våre veier ikke heller; fiskebestanden i våre fiskevatn evner de ikke å forringe i nogen særlig grad, og skulde det for enkelte vatn vise sig å være fare i så henseende, så er det jo erstatning å få for dette.

Som det vil forståes, er det ikke turistlivet i de store hotellstrøk jeg her har ment å skildre. Dette kjenner jeg ikke meget til og er således blottet for betingelser i den retning. Hvad jeg ved nærværende har ment å belyse, er forholdet som det har vært, er og bør være i de strøk der turistene tar inn på bondegårder, skystasjoner og i Turistforenings hytter. Der hvor turistene kommer i berøring med det arbeidende folk, og ikke der hvor folk springer hverandre overende for å få en «lettkjøpt» fortjeneste av turistene.

Vindøladalen set sydover.

Fot. L. Sivertsen.

VINDØLADALEN

AV

C. W. CARSTENS

Nordvest for Trollheimshytten, mellem Snota og Surnadalen, ligger den vakre seterdal Vindøladalen. Den er litet kjent av turister og blir kun en sjelden gang trafikert. For veien fra Trollheimshytten gjennom Vindøladalen til Moen nede i hoveddalen er lang og ofte besværlig. Men efter at Trondhjems Turistforening nu har skaffet kvarter på Røstadseter, 8 à 9 timers marsch fra Trollheimshytten og 4 à 5 timers marsch fra Moen, bør dalen bli turistenes eie. For Vindøladalen fortjener det. Dens natur er helt egenartet. Begrenset i syd av de stolte tinder Snota, Rognnebba og Fruhætta ligger den som et rettlinjet nord-sydgående øksehugg inn i fjellet. Og veien fra Trollheimshytten under Snota forbi det koselige lille fjellvann Bosvannet gjennom Skrødalen til Kløvseter øverst i Vindøladalen hører blandt Trollheimens aller vakreste og koseligste